

DVA ZAPISA

andrej živor

SNAGA

Vatrenom ljubavniku se ljubav pretvorila u gimnastiku. Zderonja se ispovraćao. U tamnoj sobi tešila se jedna iznemogla žena. Okno je propuštalo sjaj meseca u gustim mlazevima. Mora biti da postoji jedan lepi svet kad dovoljno svetla biva rasuto po nama. Žena je puzala po nepoznatom terenu, po zlatnom prahu. Ruke je već po osećaju pružala sve više ispred sebe, očiju zatvorenih, radosnih misli. Pred njom taj svet, dole u udolini, sijao je ogromni, vrela kristal. Kada mu je bliže prišla, bio je sav od vode i blažio njene umorne udove. Zaroni u njega i kroz plavu paru ugleda velike daljine. Na horizontu sitni crni predmeti, verovatno patnici kao i ona, koji su tu tražili snagu. Pogled u dubini nije izazivao strah, jer je voda s dubinom postajala sve toplija i crvenija, a njog je tako prijala toplota. Uronjena telom u prijatnu tečnost, pogleda uprtog u plave, prosvetljene daljine, žena pomisli na svet koji se pruža iza njenog okna, u toj tihoj noći, i shvati da jako želi sve ljude da prigrli i da svuda zavlada ovo njeno spokojstvo. Žena zažele da izađe na ulicu, da im pokaže svoju snagu. Pa ona je sad toliko sigurna da takozvani životni problemi izgledaju kao neke šarene niti koje ona svojom osnaženom šakom od šale može da raskine. Treba znati o lepoti i pročistiti svoj put. Ona će sve ljude, sva bića koja je razumeju, povesti u svet svetla i slobodnih plavih prostora, prema kome joj je ovaj, u kome se još mnogi batrgaju u nitima uzalučnosti, zablude o koristi, i propadanja, izgleda samo kao tamna i nemoćna senka.

SETNJA

Mladi Apelo išao je šumom. Prolazio je ispod olistalih grana, razgledajući i osluškujući sve oko sebe. S lišća je kapljala rosa na vlažnu zemlju, ili se zadržavala na nitima paučine. Na levoj strani otvarao se prolaz do travnate udoline opkoljene stablima. Apelo je tog popodneva, ostavivši iza sebe bučni i zagašljivi grad, tražio promenu, želeći da vidi zalazak sunca iz šume. Pretpostavljao je da će odatle videti drugačiju sliku od one koju je s terase, preko krovova gledao u gradu.

Šumom je vladalo naročito osvetljenje. Vrhovi krošnji i travki u udolini su se zlatili, a u sencu su bili vidljivi zeleni, sočni listovi. Iznenadilo ga je koliko je tu u vazduhu mušica, zbog kojih je stalno žmirkao i osećao po licu sudare s njima. Pomisli: verovatno ga nisu očekivali ovde. Navikle su na slobodan prostor.

Hodajući, osetio je kako gazi po mekoj prostirci trave. Ovde nigde nije bilo puta, svaki deo prostora konišćen je za život i rast. On, Apelo, hoda po telima trave, ispod ispruženih grana, okružen insektima i obasjan suncem. Nije mogao da dovede u vezu svoje obaveze u školi, strah da će biti ispitivan, i ovaj svet pun života, a u isto vreme protkan redom koji ga je opčinjavao.

Mladić zađe u udolinu sa svežom travom, slušajući šum koji nastaje sudarom njegove obuće i bilja. Sve jače se čuo žagor barskih životinja sa sredine proplanka. Po-

što je hodao već prilično dugo, ispunjen novim doživljajima koji su mu ulivali najednom neko osećanje slobode, odlučio da se odmori. Sve višlja trava i mlada trska označavali su početak vodene površine koja je, iako nevelika, vrvela živim bićima. Za odmor izabra malo uzvišenje pod jednim drvetom, jer je tu zemlja bila suva. Sede na svoju plastičnu torbu koja je, kao i on sam, predstavljala novost u ovoj šumi.

I dalje je pogledom pratio zbivanja oko sebe. Sunčeva svetlost je oblivala granje, zemlju, vodu. Na jednoj grančici koja je plivala na vodi, stajala je osa. Apelov pogled privukoše prugasta šare na njenom telu, a potom zapazi i nežna krilca. Ovde, u prirodi, pomisli, mogu se naći prave lepote. Kako je sve lepo i sve su boje skladne. Malo dalje voda se pomeri i na površini ispliva žaba. Dva okrugla oka posmatrala su okolinu. Zaustaviše se na osi. Apelo je posmatrao dva bića pred sobom. Bio je toliko privučen prizorom da se stavlja čas u položaj ose, čas u položaj žabe. Žaba učini zavesloj nogama i približi se grančici. Tu stade. Zatim još jedan zaveslaj. Bila je već sasvim blizu ose. Najednom skoči, otvorenih usta, i osa u njima nestade. Žaba samo žmirnu očima i osta dalje da osmatra okolinu.

Apelo osta zaprepašćen. Pa to je smrt. Prisustvovao je smrti. Žaba je ručala. Nema prugastih šara i nežnih krila.

Tek što to pomisli, mladić ugleda jednu prugastu osu kako prolete ispred njega. Da li je to moguće? Biće koje je prežalio opet leti. Kako se u prirodi lako umire, a opet sve ostaje isto. Toliko sličnih jedinki. Kao da svojim brojem i sličnošću ova bića postizu neuništivost i večitost postojanja. Bez obzira na utoljavanje nečije gladi, lepota ostaje da leprša vazduhom. Apelo se seti pojedinih časova iz biologije. Profesor je obično bio ljut i neraspoložen. Apelo je učio iz knjiga, pamtio nazive pojedinih delova insekata. Recimo, segment noge, hvataljka. Znao je da osa ima pruge, ali prvi put je danas osetio lepotu koja je zračila iz ove žabine žrtve. Tamo se bojao da neki naziv ne izgubi iz pamćenja, a ovde je video život i smrt. Dosadašnje dnevne brige Apela bile su zapamtiti što više podataka i ne pokvariti školske ocene. A evo stabla stoji, uzdižu se visoko. Vetar im njiše olistale grane, a korenje zadiru duboko u zemlju. Okružen je životom u čistom obliku. Ah, kako su svi listovi isti, kako je nebo svuda jednako plavo, nije li to večnost, lepota koja je tu i nepromenljiva. Kakvog onda ima smisla čovekovo zalaženje u delice noge insekta. Da li on može objasniti lepotu, život i smrt, ili se tek Apelu pružila mogućnost za to? Apelu se sad učini da je pronašao jedan put koji još niko nije primetio. Osetio je da, idući njime, može stići do neslučenih visina. Video je pred sobom odgovore na pitanja koja su zbog svoje nedostiznosti uvek bila zanemarljiva. Apelo je video jedan novi svet i nove vrednosti, iz osnove drugačije od onih u kojima je do sada živeo. Našavši se u svetu žive prirode koja je postojala nezavisno od empirijskih izučavanja njegovih dosadašnjih učitelja, Apela obasja svetlo sasvim novog saznanja koje je zračilo iz svakog bića oko njega. A on sam beše deo Prirode. Oseti da mu je mesto ovde i da samo ovde može utkati svoj život u sveopšte kretanje ovih bića ka večnosti.

Nebo se već crvenelo, veliki sunčev disk, na kome su se ocrtavale grane drveća, tonuo je sve niže. Postalo je svežije. I mušice su se umirile i ptice učutale. Cvetovi behu sklopili laticu, a ni vetra koji je njihao lišće više nije bilo. Apelo ustade. Sa svoga uzvišenja posmatrao je sve veći mir koji je nastajao.

Sutra će na suprotnoj strani šume izaći novo sunce koje će iznova pokrenuti život. Bezbrojna bića će u njegovom sjaju nastaviti svoj radosni ples ka večnosti, a među njima, znao je Apelo, biće i on.

BAŠČICA SITNIM TRNJEM OGRAĐENA

(moje četvrto izazivanje)

branko letić

Toga ljeta na Gavranovac bijaše došla Prstonjima jedinica Rujka, učenica trgovačke škole u Rupašinu, rupašinska i lipovačka gizdavica. Razljepotalo se to u Rupašinu, nekako od boga dobilo obličev gospodsku. Bjelolika. Okruglaste dojke prkosno uzdignute. Tanan struk. Fino zaobljen pozadak. Formaste gospodske none. Obapela je gospodska haljinka. Poviš koljena joj. Slični ljepoticama onim iz pjesama kojeno su u kavezu rasle zalagane medom i šećerom, a ne znaju na čem žito rodi, na čem žito, na čem rujno vino. Svako se čudi i kameni kako Prstonja, rođen šestoprst, s onom srpastom nosinom preko usta, može imati tako lijepu kćer. Lipovačke čobanice, debelih obrva i debelih pletenica, postale ništa spram takve ljepote. Bila čačovkom samo po tome što je uživala igrati se sa svijetom slano i neslano. Vazda okružena lipovačkim momcima. Skicka i svitka onim svojim đavol-očima. Smješka se sitnozubo. Pjeva im katkad pjesme s radija, svojim prelepim grličijim grlom. Uobražena zbog lijepih nogu. Često ide u prošetnje da ih pokaže. Kad se uzmaše donjim zvonastim dijelom haljinice, niz prašni lipovački put, niz lipovačke tanan-staziće, uljevo i udesno stvara promaju. Ne bješe muška u Lipovu koje ta promaja nije zaošinula po glavi i: nekog bacila u bunilo, nekog u neznan. Dnevimice oštrili na nju stidne dlake. Dnevimice za svoje suparnike spremali žuljne šake. Toliko bješe podvlastila neženjenu lipovačku muškadiju svojim gospodstvom i vragolstvom, svojim velikim mirazom (kuća na boj u sred srede Rupašina) da se poigravala s njom kako je htjela.

Dode pod šljivu ranku, prisloni se uz deblu i gleda kako se loptamo. Navija. Svaki pred njom hoće da se pokaže. Kad primim loptu i krenem, padaju za mnom kao snopovi. Po četvoricu nanižem i petog zovem. Jednom mi Čavelja Dlančić, koji nema pojma o nogometu, oduzeo loptu i dao gol. Rujka utrčala među nas i poljubila ga. Zbog toga poljupca Čavelja s Rujkinom materom Dragešom izvezao trideset vozova dubra. Prošio Rujku na sve mile ruke. Barem stotinu puta ponovio kako će ostaviti oca i pobjeći s njim u svijet. Govorila mu: »Gdje sad da se udajem kad su kukuruzi neuskopani, sijeno neusušeno, pšenica nepožnjevena!« Čavelji prognjila roba od znoja, rintateći s Dragešom po gavranovačkim nepočinjivama. Kroz hlače mu propala koljena. Kroz rukave propali laktovi. Marica Šarkova mu rekla: »Ne izrinta ti, srce moj! Ne gleda ona takve! Kad bi kanila za seljaka, prionula bi raditi seljačke poslove, da je zapaze vrijednulujom. Ona se cifra pred ogleđalom, sjedi u hladu, a ti rintateš!« Moja mati rekla: »Mani se ti nje, srce moje, ta puši! Ti kutiju cigara, ona kutiju, vi ćete zapušiti sve što zaradite!« Moj otac rekao: »Vidim ja šta je s tobom! Šuga, kašalj i ašikovanje ne mogu se sakriti! Prodi se te čurke našušurene, zdribejbe izularene koja je u Rupašinu čula da više nije u modi biti curom, pa se dala prvog beni s kojom se zavoljela! Nadi sebi pošteno dijete, radimo, pa se smiri i počni ozbiljno živiti!« Ne sluša Čavelja nikod. Začorio jado. Ne zna